

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра криміналістики та судової медицини**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор НАВС
полковник поліції
Станіслав ГУСАРЄВ
24.04.2024

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Статус дисципліни – вибіркова
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – цивільна безпека(26)
Спеціальність – правоохоронна діяльність (262)
Освітня програма – правоохоронна діяльність (поліцейський)
Форми здобуття вищої освіти – денна, заочна
Мова навчання – українська
Форма підсумкового контролю – залік

Київ – 2024

Розробники:

Юлія КОМАРИНСЬКА – професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Леся ПАТИК – доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри криміналістики та судової медицини
Протокол від 14. 04. 2024 року № 21

Завідувач кафедри

криміналістики та судової медицини

Андрій АНТОЩУК

Схвалено науково-методичною радою НАВС

Протокол від 14. 04. 2024 року № 7

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЕВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 202__/202__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

Протокол засідання кафедри від

____.____. 202__ № ____

Завідувач кафедри

Протокол засідання науково-методичної

ради від _____._____. 202__ № ____

Голова НМР

Робоча програма переглянута на 202__/202__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

Протокол засідання кафедри від

____.____. 202__ № ____

Завідувач кафедри

Протокол засідання науково-методичної

ради від _____._____. 202__ № ____

Голова НМР

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності виявлення та збирання криміналістично значущої інформації за допомогою техніко-криміналістичних засобів та методів та її використання в процесі розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних положень, набуття навичок та формування умінь щодо застосування техніко-криміналістичних засобів та методів виявлення, збирання та оцінки криміналістично значущої інформації в процесі здійснення професійної діяльності з розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень» є:

- формулювання у здобувачів вищої освіти стійкого уявлення щодо ролі та значення технічних засобів в процесі виявлення, перевірки та оцінки доказів під час розслідування кримінальних правопорушень;
- набуття здобувачами знань, розвиток вмінь та формування відповідних навичок щодо застосування технічних засобів для пошуку, виявлення, фіксації та вилучення доказів при розслідуванні кримінальних правопорушень;
- формування професійних навичок у здобувачів щодо оформлення результатів застосування технічних засобів при проведенні процесуальних дій в ході розслідування кримінальних правопорушень.

Пререквізити: «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства», «Актуальні проблеми захисту та дотримання прав людини в правоохоронній діяльності»

Постреквізити: «Інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності».

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми:

Інтегральна компетентність:

- Здатність та готовність до розв'язування практичних задач у галузі правоохоронної діяльності із поглибленим рівнем знань та вмінь, достатніх для вирішення проблемних професійних завдань з охорони прав і свобод людини і громадянина, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку або у процесі навчання, що передбачає реалізацію основних завдань правоохоронної діяльності, системного аналізу та планування операцій, прогнозування, оптимізації та прийняття рішень, проведення досліджень та/або здійснення інновацій у сфері правоохоронної діяльності, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності:

- ФК2. Здатність забезпечувати законність та правопо-рядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків.
- ФК9. Здатність обирати оптимальні методи і засоби забезпечення публічної безпеки і порядку.

Програмні результати навчання:

- ПРН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.
- ПРН5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення.
- ПРН 13. Відшукувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.
- ПРН 19. Аналізувати обстановку, рівень потенційних загроз та ви-кликів, прогнозувати розвиток дій правопорушників, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- предмет та характер професійної діяльності, природу етичних стандартів та здатність діяти на їх основі;
- порядок та підстави оперативного супроводження кримінального провадження органами досудового розслідування;
- методику вивчення, оцінки та аналізу оперативної обстановки;
- порядок та підстави формування відповідних інформаційно-пошукових систем;
- форми взаємодії оперативних підрозділів з іншими підрозділами Національної поліції, правоохоронними органами, громадськими організаціями, засобами масової інформації під час оперативно-розшукової діяльності;
- нормативно-правові акти та інформаційно-аналітичні документи органів судової влади, прокуратури та територіальних органів Національної поліції України у сфері кримінального провадження;
- міжнародні стандарти прав людини;
- предметну область та розуміння професійної діяльності;

вміти:

- розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
- абстрактно, логічно та критично мислити, аналізувати і синтезувати;
- застосовувати знання в професійній діяльності у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях;
- планувати і організовувати свою професійну діяльність;
- спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, добре володіти правничою термінологією;
- збирати і аналізувати інформацію з національних і міжнародних джерел, здійснювати оцінку її достовірності, використовувати сучасні інформаційні технології і бази даних;
- проводити дослідження, грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії;
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- бути критичним і самокритичним, визнавати та виправляти власні помилки;
- працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді колег за фахом;
- приймати неупереджені і мотивовані рішення, визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб, примирювати сторони з протилежними інтересами;
- використовувати інформаційно-пошукові та телекомунікаційні системи;
- взаємодіяти із слідчими під час використання оперативно-розшукових матеріалів;
- застосовувати знання у практичній діяльності при моделюванні правових ситуацій;
- аналізувати інформацію, виявлену під час розслідування, з метою її використання для встановлення обставин кримінального правопорушення;
- взаємодіяти з іншими органами та підрозділами Національної поліції України;
- застосовувати набуті знання у професійній діяльності;
- застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- планувати та управляти часом;
- використовувати інформаційні і комунікаційні технології;
- виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- приймати обґрунтовані рішення;
- спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;
- оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- виконувати функції та процедури щодо організації, планування, оперативного управління, координації, звітності, контролю.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	ксф	д/б	ксф
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки			
	2-й		2-й	
	Семестр			
	4-й		4-й	
Загальна кількість годин – 90	Лекції			
	2 год.		2 год.	
	Семінарські			
	2 год.		2 год.	
	Практичні			
	26 год.		14 год.	
	Самостійна робота			
	60 год.		72 год.	
	Вид контролю			
	залік			

3. Тематичний план (д/б)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усьо го	у тому числі				усьо го	у тому числі			
		л	сем	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Наукові та правові основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень	14	2	0	0	12	16	2	0	2	12
Тема 2. Організаційні основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень	14	0	2	2	10	14	0	2	2	10
Тема 3. Тактичні основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень	14	0	0	4	10	12	0	0	2	10
Тема 4. Техніко-криміналістичне	14	0	0	6	8	12	0	0	2	10

забезпечення виявлення, фіксації та вилучення доказів										
Тема 5. Застосування технічних засобів звуко- та відеофіксації при проведенні обшуку	10	0	0	4	6	12	0	0	2	10
Тема 6. Застосування технічних засобів фотофіксації при проведенні слідчих (розшукових) дій	12	0	0	6	6	12	0	0	2	10
Тема 7. Зміст, форма та сутність письмового пояснення спеціаліста	12	0	0	4	8	12	0	0	2	10
Усього годин з дисципліни	90	2	2	26	60	90	2	2	14	72

4. Плани навчальних занять за видами

Тема 1. Наукові та правові основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

лекційне заняття – 2 години

1. Поняття і сутність спеціальних знань, їх роль і місце в процесі доказування.
2. Загальні положення техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.
3. Засоби техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, їх класифікація.

Тема 2. Організаційні основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

семінарське заняття – 2 години

1. Підрозділи техніко-криміналістичного забезпечення у структурі органів досудового розслідування Національної поліції України.
2. Залучення спеціаліста до участі у слідчих (розшукових) діях: організаційні та процесуальні засади. Права та обов'язки спеціаліста у кримінальному провадженні.
3. Організаційні засади взаємодії спеціаліста з членами слідчо-оперативної групи при проведенні слідчих (розшукових) дій.

практичне заняття – 2 години

1. Опитування з навчальних питань.
 - 1.1. Нормативне забезпечення участі співробітників підрозділів техніко-криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування Національної поліції України у кримінальному провадженні.
 - 1.2. Права та обов'язки спеціаліста у кримінальному провадженні.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Тема 3. Тактичні основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

практичне заняття – 4 години

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Тактичні особливості застосування сучасних науково-технічних засобів при проведенні огляду місця події по різних категоріях правопорушень.

1.2. Випадки обов'язкового застосування технічних засобів для фіксування процесуальних дій.

1.3. Процесуальні та криміналістичні вимоги до оформлення результатів застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Тема 4. Техніко-криміналістичне забезпечення виявлення, фіксації та вилучення доказів.

практичне заняття – 6 годин

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Технічні засоби, що застосовуються для виявлення, фіксації та вилучення доказів: види, класифікація.

1.2. Сутність, завдання та об'єкти криміналістичної фіксації.

1.3. Процесуальні та криміналістичні вимоги до оформлення додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Тема 5. Застосування технічних засобів звуко- та відеофіксації при проведенні обшуку.

практичне заняття – 4 години

1. Опитування з навчальних питань:

1.1. Підготовка технічних засобів звуко- та відеофіксації для проведення обшуку.

1.2. Методи та прийоми звуко- та відеофіксації при проведенні обшуку.

1.3. Оформлення технічного носія інформації, на якому зафіксований хід та результати проведення обшуку, як додатку до протоколу слідчої (розшукової) дії.

2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.

3. Вирішення тестових завдань.

Тема 6. Застосування технічних засобів фотофіксації при проведенні слідчих (розшукових) дій.

практичне заняття – 6 годин

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Методи судово-оперативної фотографії.
 - 1.2. Застосування технічних засобів фотофіксації при проведенні слідчих (розшукових) та процесуальних дій.
 - 1.3. Застосування технічних засобів фотофіксації як спосіб вилучення криміналістично значущої інформації: технічні та процесуальні вимоги.
 - 1.4. Оформлення процесу та результатів застосування технічних засобів фотофіксації.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

Тема 7. Зміст, форма та сутність письмового пояснення спеціаліста.

практичне заняття – 4 години

1. Опитування з навчальних питань:
 - 1.1. Письмове пояснення спеціаліста як додаток до протоколу слідчих (розшукових) та процесуальних дій.
 - 1.2. Письмове пояснення спеціаліста в системі процесуальних джерел доказів.
 - 1.3. Криміналістичні рекомендації щодо форми та змісту письмового пояснення спеціаліста.
2. Відпрацювання ситуаційних задач відповідно до плану проведення практичного заняття.
3. Вирішення тестових завдань.

5. Завдання для самостійної роботи

До завдань для самостійної роботи у формі тестового контролю здобувачі вищої освіти можуть отримати доступ на сайті НАВС у розділі «Дистанційні курси» за посиланням: <https://dn.naiau.kiev.ua/login/index.php> за допомогою індивідуального логіну і пароллю.

6. Індивідуальні завдання.

Теми рефератів:

1. Науково-технічні засоби та методи криміналістичної техніки, які застосовуються для виявлення, фіксації, вилучення і дослідження слідів кримінальних правопорушень і речових доказів.
2. Роль криміналістичної техніки в розробленні засобів попередження кримінальних правопорушень.
3. Взаємодія між членами слідчо-оперативної групи під час проведення огляду місця події.
4. Висновок спеціаліста як джерело доказів при розслідуванні кримінальних проступків.

7. Методи навчання

Методи навчання

• Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та здобувачем вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для роздумів, розв’язання проблемної ситуації.

Лекція слугує для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

• Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та демонстрації власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

• **Практичні методи:** вправи, складання процесуальних документів. Проведення слідчих (розшукових) дій. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а слугують лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

• **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

• Рольова гра:

пояснення фабули (змісту й умов гри);

підготовка дійових осіб для виконання своїх ролей;

підготовка учнів-експертів, ведучого.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій, ділових ігор) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає два теоретичні питання.

Методи контролю. Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки

доповідей і рефератів. При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів і вміння застосовувати їх на практиці.

За умови чисельності навчальної групи понад 25 осіб, практичні заняття можуть проводитися двома науково-педагогічними працівниками, з урахуванням специфіки відпрацювання ситуаційних завдань з використанням можливостей навчально-тренувальних полігонів та робочих місць з інсценованою слідовою картиною кримінальних правопорушень. В такому випадку навчальна група завчасно поділяється на дві підгрупи.

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)	Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
<i>max 60%</i>	<i>max 40%</i>	<i>max 100%</i>
Т. 1, Т. 2 ... Т. 10	залік	
60	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанційного навчання

Інструменти. Використання інструментів, що входять до переліку криміналістичної техніки обирається викладачем, виходячи з теми навчальної дисципліни.

Обладнання. Для закріплення теоретичних знань та відпрацювання практичних навичок здобувачами вищої освіти за темами навчальної дисципліни необхідно використовувати навчально-тренувальні полігони.

Програмне забезпечення. Для забезпечення можливості організації дистанційного навчання може використовуватися платформа Zoom, середовище Classroom, Moodle «Мудл», Соціальні мережі та Telegram.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік питань для підсумкового контролю:

1. Поняття і сутність спеціальних знань.
2. Наукові основи застосування технічних засобів у кримінальному провадженні.
3. Форми застосування спеціальних знань в кримінальному провадженні.
4. Залучення спеціаліста як форма застосування спеціальних знань.
5. Проведення експертизи як форма застосування спеціальних знань в кримінальному провадженні.
6. Обов'язкове залучення спеціаліста до проведення процесуальних дій.
7. Обов'язкове проведення експертизи при розслідуванні кримінальних правопорушень.
8. Сутність судової експертизи як форми застосування спеціальних знань.
9. Поняття техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.
10. Суб'єкти техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.
11. Класифікація науково-технічних засобів, що використовуються при розслідуванні кримінальних правопорушень.
12. Науково-технічні засоби «польової криміналістики».
13. Науково-технічні засоби «лабораторної криміналістики».
14. Технічні засоби пошуку.
15. Технічні засоби фіксації.
16. Умови застосування технічних засобів на стадії досудового розслідування.
17. Можливості фіксації показань за допомогою технічних засобів.
18. Місце підрозділів техніко-криміналістичного забезпечення в структурі органів досудового розслідування Національної поліції України.
19. Критерії допустимості застосування технічних засобів в кримінальному провадженні.
20. Порядок залучення спеціаліста до участі у слідчих (розшукових) діях.
21. Права та обов'язки спеціаліста у кримінальному провадженні.
22. Консультативна допомога спеціаліста у кримінальному провадженні.
23. Взаємодія спеціаліста з членами слідчо-оперативної групи при проведенні слідчих (розшукових) дій.
24. Техніко-криміналістичне забезпечення проведення огляду місця події.
25. Порядок залучення пересувних криміналістичних лабораторій до проведення огляду місця події.
26. Техніко-криміналістичне забезпечення проведення інших процесуальних дій.
27. Засоби фіксування кримінального провадження на досудовому слідстві.
28. Безперервний відеозапис ходу проведення слідчої (розшукової) дії.
29. Обов'язкове застосування технічних засобів на стадії досудового

розслідування.

30. Оформлення результатів застосування технічних засобів при проведенні процесуальних дій.

31. Технічні засоби виявлення, фіксації та вилучення доказів.

32. Сутність, завдання та об'єкти криміналістичної фіксації.

33. Види фіксації криміналістично значущої інформації.

34. Вимоги до фіксації криміналістично значущої інформації вербальним способом.

35. Вимоги до схем та ілюстративних таблиць як додатків до протоколів процесуальних дій.

36. Особливості застосування технічних засобів вимірювання при проведенні процесуальних дій.

37. Оформлення додатків до протоколів слідчих (розшукових) дій.

38. Техніко-криміналістичне забезпечення проведення обшуку.

39. Підготовка технічних засобів для проведення обшуку.

40. Методи та прийоми звуко- та відеофіксації при проведенні обшуку.

41. Оформлення результатів застосування технічних засобів при проведенні обшуку.

42. Технічний носій інформації як додаток до протоколу обшуку: процесуальні та криміналістичні вимоги.

43. Прийоми фотофіксації матеріального середовища при проведенні огляду місця події.

44. Методи судово-оперативної фотографії.

45. Види панорамного методу фіксації.

46. Види вимірювального методу фіксації.

47. Сутність сигналетичного методу фіксації.

48. Правила фіксації зовнішності живої людини за методом сигналетичної зйомки.

49. Правила фіксації зовнішності трупа за методом сигналетичної зйомки.

50. Правила фіксації об'єктів репродукційним методом зйомки.

51. Вимоги до орієнтуючої фотозйомки при проведенні процесуальних дій.

52. Вимоги до оглядової зйомки при проведенні процесуальних дій.

53. Сутність вузлової зйомки при проведенні процесуальних дій.

54. Правила детальної зйомки об'єктів при проведенні процесуальних дій.

55. Прийоми та способи застосування технічних засобів фотофіксації при проведенні слідчих (розшукових) та процесуальних дій.

56. Фотографічний спосіб вилучення криміналістично значущої інформації.

57. Поняття та роль письмового пояснення спеціаліста як процесуального документу.

58. Сутність письмового пояснення спеціаліста.

59. Письмове пояснення спеціаліста в системі процесуальних джерел доказів.

60. Форма та зміст письмового пояснення спеціаліста.

11. Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти та їх коментарі

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11.05.1994 р., Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.). *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/stru>.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
6. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Затверджена наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
7. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України: Затверджена наказом МВС України від 10.09.2009 р. № 390. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09>.
8. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 р. № 3505/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.
9. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Затверджена наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1378204>.
10. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
11. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

12. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

13. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF#n124>.

14. Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 12.10.2009 р. № 436. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-09>.

15. Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини: Затверджений спільним наказом МВС, МОЗ та Генеральної прокуратури від 29.09.2017 р. № 807/1193/279. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1299-17>.

16. Порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції: Затверджений наказом МВС України, Міністерства охорони здоров'я України від 06.07.2016 р. № 612/679. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16>.

Основна

1. The basics of criminalistic: educational manual / Antoshchuk A., Myrovskaya A., Sakovskyi A. and others. Kyiv: FOP Maslakov, 2018. 82 p.

2. Криміналістика: навчальний посібник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. в 2-х частинах. Частина I: Вступ до курсу криміналістики. Криміналістична техніка / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, С.Ю. Петряєв. Київ: Нац. тех. ун-т України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського. 2017. 374 с.

3. Криміналістика: навчальний посібник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. в двох частинах. Частина II: Криміналістична тактика. Методика розслідування / Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, С.Ю. Петряєв. Київ: Нац. тех. ун-т України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського. 2017. 474 с.

4. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг та ін. 2-е вид, перероб. і допов. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

5. Криміналістика: підручник / В.В. Пясковський, В.К. Весельський, А.В. Іщенко та ін. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 704 с.

6. Криміналістика: підручник / Р.І. Благута, О.І. Гарасимів, О.М. Дуфенюк та ін. / за заг. ред. Є.В. Пряхіна. 3-тє вид, переробл. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 948 с.

7. Криміналістика: підручник / Ю.П. Алєнін, Л.І. Аркуша, О.О. Подобний, В.В. Тіщенко та ін. / за ред. В.В. Тіщенка. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 556 с.

8. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

9. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.

Додаткова

1. Алексейчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2011. 164 с.
2. Ващук О. П. Невербальна інформація у кримінальному провадженні : теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 430 с.
3. Галаган В. І., Козак О. В. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України : монографія. Краматорськ : ТОВ «Каштан», 2015. 223 с.
4. Головка М. Б., Осипенко І. П. Обшук (юридико-психологічні аспекти організації та проведення) : навч.-метод. посіб. Чернігів : Чернігівський нац. технолог. ун-т, 2015. 126 с.
5. Домашенко О. М. Тактичні помилки у слідчій діяльності : монографія. Харків : Вид. агенція «Апостиль», 2019. 168 с.
6. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького, Д. Б. Сергеевої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.
7. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. ; 3-те вид., переробл. і доповн. Київ : «Ін Юре», 2011. 736 с.
8. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : навчально-практичний посіб. / С. С. Кудінов, Р. М. Шеховцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко ; 2-е видання, розшир. й доповнене. Харків : «Оберіг», 2015. 344 с.
9. Обшук і виїмка (тайники та способи їх виявлення) : навч.-метод. посіб. / І. П. Осипенко, О. О. Адам'юк, Н. М. Сенченко. Чернігів : Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці, 2011. 132 с.
10. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, у кримінальному провадженні України : навч. посіб. / В. І. Галаган, М. Й. Кулик, Н. С. Моргун, Ю. В. Терещенко. Київ, 2018. 112 с.
11. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. О. Алексєєв, І. А. Жалдак та ін. Київ : НАВС, 2016. 66 с.
12. Особливості фіксації ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій : метод. рекомендації / О. А. Осауленко, О. В. Александренко, Н. С. Моргун та ін. Київ : НАВС, 2015. 136 с.
13. Пам'ятка слідчому щодо проведення огляду трупа на місці події / Я. В. Фурман, Л. Т. Котляренко. Київ, 2017. 46 с.
14. Пошук та знешкодження саморобних вибухових пристроїв : метод. рекомендації / В. В. Юсупов, Ю. П. Приходько, Я. В. Фурман, К. Ю. Бобрик. Київ, 2017. 33 с.
15. Процесуальний порядок та тактичні особливості здійснення слідчих (розшукових) дій : наук.-метод. рекомендації / В. В. Кікінчук, К. Л. Бугайчук, В. О. Малярова, Т. П. Матюшкова. Харків : ХНУВС. 2018. 101 с.

16. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, адвоката, судді) / М. А. Погорецький, О. П. Кучинська ; 2-ге вид. Київ : Алерта, 2018. 274 с.
17. Разумов Э. А., Молибога Н. П. Практическое руководство по осмотру места происшествия : теория, тактика, техника : учеб.-практ. пособие. Киев : Вид-во УкрДГРІ, 2015. 750 с.
18. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наоч. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 140 с.
19. Тактика слідчого огляду комп'ютерних систем та їх елементів : наук.-практ. посіб. / В. О. Одерій, С. О. Корона, С. В. Самойлов. Донецьк, 2010. 87 с.
20. Теслюк І. О. Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) : монографія. Одеса : ОДУВС, 2017. 217 с.
21. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.
22. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посіб. / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
23. Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : теорія і практика : монографія / за ред. О. П. Кучинської. Київ : Алерта, 2015. 272 с.

Інформаційно-довідкові системи, автоматизовані робочі місця, мультимедійні навчальні посібники, дистанційні курси

1. Автоматизоване робоче місце слідчого : інформаційно-довідкова програма / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://www.naia.kiev.ua/arm/slidch_new/start.html.
2. Інформаційне забезпечення органів Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, В. Г. Хахановський, В. М. Смаглюк. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naia.kiev.ua/books/inform_zabezpechennia/index.html.
3. Інформаційні технології в діяльності Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, О. Є. Пакриш, В. В. Підвисоцький. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naia.kiev.ua/books/inform_tekhnolohii/info/authors.html.
4. Криміналістика : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус та ін. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://dn.naia.kiev.ua/login/index.php>.
5. Криміналістика : мультимедійний підручник / О. О. Алєксєєв, В. В. Пяковський, А. В. Іщенко та ін. Київ, 2016. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naia.kiev.ua/books/kruminalist/index.html>.
6. Методика розслідування злочинів : дистанційний курс навчання / А. О. Антощук, В. В. Пяковський, А. В. Самодін та ін. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://dn.naia.kiev.ua/login/index.php>.

7. Особливості розслідування окремих видів злочинів : мультимедійний навч. посіб. / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Мировська та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/orovz/index.html>.
8. Робоче місце експерта з трасологічних досліджень : навч. інформ.-довідкова програма. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/arm/arm_trasolog/index.html.
9. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : мультимедійний навч. посіб. / О. А. Осауленко, Г. М. Степанова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/slidchi_rozdii/index.html.
10. Криміналістичне дослідження металюї холодної зброї : мультимедійний навч. посіб. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/xolodna-zbroya/index.html>.
11. Судове почеркознавство : мультимедійний навч. посіб. / Є. Ю. Свобода, К. П. Ключник. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/sudove_pocherkoznavstvo/avtoru.html.
12. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник : практичний посіб. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ.* URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/dovidnyk_ohliadmp/index.html.

Ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України	https://www.president.gov.ua
2. Офіційний портал Верховної Ради України	https://rada.gov.ua
3. Урядовий портал	https://www.kmu.gov.ua/control/
4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини	http://www.ombudsman.gov.ua
5. Міністерство внутрішніх справ України	https://mvs.gov.ua
6. Національна поліція України	https://www.npu.gov.ua/
7. Міністерство освіти і науки України	https://www.mon.gov.ua
8. Міністерство юстиції України	https://minjust.gov.ua/ua
9. Верховний Суд України	https://www.scourt.gov.ua
10. Генеральна прокуратура України	https://www.gp.gov.ua/
11. Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр	https://dndek.centrmi.gov.ua/
12. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз	https://kniise.com.ua/
13. Конгрес криміналістів	https://crimcongress.com/guide/
14. Національна академія внутрішніх справ	https://www.naiu.kiev.ua/
15. Національна академія правових наук України	https://www.apnu.kharkiv.org/
16. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського	https://www.nbuv.gov.ua
17. Єдиний державний реєстр судових рішень	https://reyestr.court.gov.ua

**Професор кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС**
кандидат юридичних наук, доцент

**Доцент кафедри криміналістики
та судової медицини НАВС**
кандидат юридичних наук, доцент

Юлія КОМАРИНСЬКА

Леся ПАТИК